

Forslag

til

Lov om ændring af lov om menighedsråd.

Fremsat den 23. oktober 1969 af *kirkeministeren*.

§ 1.

I lov om menighedsråd, jfr. lovbekendtgørelse nr. 309 af 1. september 1966, som ændret ved lov nr. 224 af 3. juni 1967, lov nr. 155 af 8. maj 1968 og lov nr. 46 af 20. februar 1969, foretages følgende ændringer:

1. § 5, stk. 4, affattes således:

„Stk. 4. Børn under 15 år optages i og udmeldes af folkekirken på begæring af forældremyndighedens indehaver. For børn mellem 15 og 18 år kræves foruden barnets egen begæring samtykke fra forældremyndighedens indehaver.“

2. § 13, stk. 2, affattes således:

„Stk. 2. Menighedsrådet kan endvidere af kirkekassen eller menighedsråds-kassen årligt anvende et beløb på indtil 3.000 kr., når forholdene taler for det dog indtil 10.000 kr., til fremme af det kirkelige liv i sognet, pastoratet eller kommunen samt til kirkelige formål af betydning for stiftet som helhed. Beløbets størrelse skal godkendes i forbindelse med stadfæstelsen af vedkommende kasses overslag, og det må

iagttages, at det ansatte beløb står i passende forhold til de særlige omstændigheder i hvert enkelt tilfælde, herunder også sognebeboernes antal; den stedlige økonomi og betydningen af de formål, hvortil beløbet agtes anvendt. Nærmere regler om, til hvilke formål sådanne beløb kan anvendes, fastsættes af kirkeministeren, der ligeledes kan ændre maksimumsbeløbene som følge af prisudviklingen. Under ganske særlige forhold, navnlig hvor det drejer sig om stærkt voksende bymæssig bebyggelse med betydelige kirkelige opgaver udenfor de sædvanlige rammer, kan kirkeministeren tillade, at der anvendes større beløb end det foran angivne maksimum.“

3. §§ 35-38 ophæves.

4. I § 39, 1. pkt., udgår: „såfremt besættelsen ikke skal ske efter reglerne i § 35“.

5. § 42, stk. 3, ophæves.

§ 2.

Loven træder i kraft den 1. april 1970.

Bemærkninger til lovforslaget.

Til § 1.

Til nr. 1.

Bestemmelse angående børns religiøse opdragelse og tilhørsforhold bør efter nutidig opfattelse kunne træffes af forældremyndighedens indehaver, uden at der i noget tilfælde kræves godkendelse fra

Kirkemin. j. nr. 3 Kb - 629

offentlige myndigheders side af de truffe beslutninger.

Dette synspunkt er lagt til grund ved den nylig stedfundne revision af ægteskabsloven, idet bestemmelsen i denne lovs § 18, hvorefter parter, af hvilke den ene tilhører et trossamfund, hvortil den anden

ikke hører, inden ægteskabets indgåelse skal afgive erklæring om, i hvilken tro børn i ægteskabet skal opdrages, ikke er optaget i den nye lov (nr. 256) om ægteskabs indgåelse og opløsning af 4. juni 1969. Ved samme lovs § 65 ophæves bestemmelserne i § 9, 2.-3. pkt., i lov af 13. april 1851. om ægteskab uden for folkekirken, hvorefter der i visse tilfælde kræves samtykke fra kirkeministeriet til ændring af sådanne erklæringer, således at spørgsmålet om børnenes religiøse opdragelse også i tilfælde, hvor der tidligere er afgivet erklæring herom, fremtidig vil være et forældremyndigheds-anliggende ligesom andre opdragelsesspørgsmål.

Forslaget tilsigter at bringe menighedsrådslovens regler i overensstemmelse hermed.

Til nr. 2.

Ved lov nr. 207 af 12. april 1949 om ændringer i lov nr. 280 af 30. juni 1922 om menighedsråd blev der tilvejebragt hjemmel for, at menighedsrådene udover de fornødne beløb til almindelige administrationsudgifter kunne anvende et beløb af indtil 500 kr. årlig til stedlige, kirkelige formål. Beløbet blev ved lov nr. 146 af 29. april 1955 forhøjet til 800 kr., eller, når forholdene taler for det, indtil 2.000 kr. Samtidig bestemtes det, at der inden for de anførte maksimumsbeløb kunne ydes bidrag også til „formål, der vedrører stiftet som helhed“. De nævnte maksimumsbeløb blev senere ved lov nr. 113 af 15. april 1964 forhøjet til henholdsvis 2.000 kr. og 5.000 kr. og sidst ved lov nr. 224 af 3. juni 1967 til henholdsvis 3.000 kr. og 10.000 kr.

Om retningslinjerne for anvendelsen af dette såkaldte rådighedsbeløb er der givet nærmere vejledning i de af kirkeministeriet udsendte cirkulærer af 7. maj 1949 og 30. marts 1950 og ligeledes i de i anledning af de senere stedfundne ændringer af beløbsrammerne udsendte cirkulærer af 29. juni 1955, 15. maj 1964 og 30. juni 1967. I disse cirkulærer og i en række skrivelser fra ministeriet er der som anvendelsesmuligheder for rådighedsbeløbet særlig peget på sådanne lokale kirkelige opgaver, som det er nærliggende, at præsten og menighedsrådet i forening søger gennemført, og som går ud på at samle sognets beboere om kirkens gudstjenester m. m. I overensstemmelse hermed har rådighedsbeløbet fortrinsvis fundet anvendelse til afholdelse af udgifter til befordring af gamle og svage til gudstjeneste i sogne med meget store afstande, indkaldelse af fremmede talere til gudstjenester eller møder i kirken, udsendelse af indbydelse til familiegudstjenester, opførelser af kirkespil og afholdelse af koncerter i kirken, udgivelse af sognets kirkeblad, anskaffelse af publika-

tioner til uddeling ved barkedåb, konfirmation og vielse, anskaffelse af bibler til uddeling til brudepar, anskaffelse af eksemplarer af salmebogen, det nye testamente eller biblen til uddeling til konfirmander, udgivelse af jubilæumsskrift vedrørende kirken m. m. I øvrigt er det i de nævnte cirkulærer understreget, at der ved dispositioner over rådighedsbeløbet må lægges vægt på, at de lokale kirkelige udgifter i det hele begrænses så meget som muligt, og at de formål, der støttes med hjemmel i den her omhandlede bestemmelse — da det drejer sig om midler, der tilvejebringes ved ydelser fra samtlige skattepligtige medlemmer af folkekirken inden for vedkommende ligningsområde — ikke er af en sådan art, at man favoriserer enkelte kirkelige retninger eller grupper, men derimod af mere almindelig interesse for menigheden og for det kirkelige livs trivsel som helhed inden for menighedsrådsdistriktet, og ikke specielt hører til de opgaver, som naturligt bør henhøre under det frivillige kirkelige arbejde.

I de senere år er der fra menighedsrådenes side jævnlige givet udtryk for ønske om, at anvendelsesområdet for rådighedsbeløbet må blive udvidet, således at menighedsrådene sættes i stand til at støtte flere opgaver end hidtil af rådighedsbeløbet. Spørgsmålet om ændring af den gældende lovbestemmelse, blev på denne baggrund taget op til forlods behandling af den af kirkeministeriet i 1964 nedsatte kommission vedrørende folkekirkens organisation (strukturkommissionen), der i en i 1966 afgivet betænkning (nr. 411/1966) har fremsat forslag om, at der gennem en lovændring åbnes adgang til en videre anvendelse af rådighedsbeløbet. Kommissionen har i denne forbindelse overvejet, om man ikke i det hele — under hensyn til menighedsrådenes demokratiske sammensætning — burde overlade til rådene selv at træffe bestemmelse om, hvad der måtte anses for det enkelte sted at være en kirkelig opgave. Kommissionen fandt imidlertid, at et så vidtgående skridt ville være et afgørende brud med et på gode reale grunde hvilende, hidtidigt princip for lovgivning om menighedsrådenes økonomiske beføjelser, og derfor ikke ville kunne komme på tale. Under henvisning til, at det må anses for udelukket i lovgivningen nærmere at specificere de opgaver, som skal kunne finansieres over rådighedsbeløbet, indstillede kommissionen herefter, at grænserne for rådighedsbeløbets anvendelse fremdeles fastsættes administrativt, og at grænserne som hidtil trækkes ret snævert, men således at der åbnes mulighed for en gradvis udvidelse af rammerne, efterhånden som behovene herfor gør sig gældende.

Ifølge forslaget kan der af rådighedsbeløbet ydes støtte „til fremme af det kirkelige liv i sognet, pastoratet eller kommunen“. Med denne affattelse af bestemmelsen er det tilsigtet at angive et videre anvendelsesområde for rådighedsbeløbet end efter den nugældende regel. Efter den ændrede regel vil det f. eks. således være muligt at tillade, at der af rådighedsbeløbet ydes støtte til præsternes virksomhed blandt unge og gamle i sognet, forældre til dåbsbørn, vordende ægtepar, konfirmandforældre m. fl. Endvidere vil det — ligeledes i modsætning til tidligere — være muligt at tillade, at flere menighedsråd i forening løser kirkelige opgaver af den art, som kan støttes med bidrag af rådighedsbeløbet. I øvrigt vil der fortsat kunne ydes støtte af rådighedsbeløbet til sådanne stedlige, kirkelige formål, hvortil det efter hidtidig praksis har været tilladt at yde bidrag af dette beløb. I tilfælde, hvor der måtte blive spørgsmål om at yde støtte til andre formål end de hidtil anerkendte, vil det i overensstemmelse med bestemmelsens forudsætninger og de hidtil i praksis fulgte principper fremdeles være et vilkår for ydelse af tilskud af rådighedsbeløbet, at der er tale om formål af mere almindelig interesse for menigheden og for det kirkelige livs trivsel som helhed i sognet, pastoratet eller kommunen, og ikke om foranstaltninger, hvorved alene enkelte kirkelige retnings- eller grupper interesser tilgodeses, eller om opgaver, der naturligt bør henhøre under det frivillige kirkelige arbejde, og det vil fortsat være udelukket at yde tilskud til løsning af almindelige kulturelle, sociale og diakonale opgaver samt til formål, hvortil tilskud vil kunne opnås andetsteds fra i medfør af bestående eller kommende tilskudsordninger, jfr. herved f. eks. lov nr. 233 af 6. juni 1968 om fritidsundervisning m. v.

Efter forslaget vil der som hidtil kunne ydes tilskud af rådighedsbeløbet til kirkelige formål af betydning for stiftet som helhed, herunder bidrag til de i stifterne oprettede kirkelige stiftsfonde.

Man har anset det for rigtigst i forbindelse med den ændrede affattelse af lovbestemmelsen at indføje en udtrykkelig bestemmelse om, at kirkeministeren fastsætter de nærmere regler om, til hvilke formål rådighedsbeløbet kan anvendes.

I den foreslåede nye lovbestemmelse er der som hidtil fastsat maksimumsbeløb for rådighedsbeløbet og med de hidtil gældende beløb, men uløben ved at have beløbsrammerne fastsat i selve loven er søgt afbødet ved tilføjelse af en bestemmelse om, at kirkeministeren kan træffe bestemmelse om ændring af maksimumsbeløbene som følge af prisudviklingen. Da udgifterne til udgivelse og forsendelse af

sognet kirkeblad i et betydeligt antal sogne — herunder særligt sogne i købstæder og bymæssige bebyggelser — beslaglægger den væsentligste del af rådighedsbeløbet, er det tænkt, at regulering i op- eller nedadgående retning af maksimumsbeløbene skal ske under hensyntagen til bevægelserne i det af Danmarks Statistik beregnede prisindeks for bøger og blade m. v. samt til ændringer af portotaksterne, således at prisindekset og portotaksterne for april måned 1969 danner udgangspunkt for eventuelle reguleringer. Disse bekendtgøres ved kirkeministeriets foranstaltning.

Der er som hidtil adgang til, at kirkeministeren under ganske særlige forhold, navnlig hvor det drejer sig om en stærkt voksende bymæssig bebyggelse med betydelige kirkelige opgaver udenfor de sædvanlige rammer, efter nærmere motivet indstilling kan godkende, at der anvendes større beløb end det gældende maksimumsbeløb. Denne bestemmelse må påregnes også fremtidigt fortrinsvis at komme til anvendelse i tilfælde, hvor der er tale om afholdelse af større udgifter i forbindelse med etablering og drift af kirkesale og lignende provisoriske gudstjenestelokaler i nye boligkvarterer.

Det er en selvfølge, at rådighedsbeløbene som hidtil må opføres i kirkernes budgetter med specificeret angivelse af de formål, hvortil de tænkes anvendt, og at den kirkelige myndighed, der stadfæster overslagene — på landet provstiuudvalgene, i købstæderne stiftsøvrigheden —, fortsat skal godkende denne udgiftspost og herunder iagttagte, at det ansatte beløb står i passende forhold til de særlige omstændigheder i hvert enkelt tilfælde, herunder også sognebeboernes antal, den stedlige økonomi og betydningen af de formål, hvortil beløbene agtes anvendt. Beløbenes anvendelse i overensstemmelse med de approberede budgetter vil ligeledes som hidtil blive påset i forbindelse med revisionen af kirkekassernes (menighedsråds-kassernes) regnskaber.

Til nr. 3-5.

Ved lov nr. 88 af 29. marts 1957 om ændringer i menighedsrådsloven optoges som § 36 i loven en bestemmelse, der begrænsede ansøgerne til hvert 5. ledigtblevne sognepræsteembede til særlige grupper. I loven indsattes en bestemmelse om revision af nævnte bestemmelse og de som en konsekvens af bestemmelsen gennemførte øvrige ændringer af menighedsrådsloven. Den fastsatte frist for revisionen er senere forlænget, senest ved lov nr. 171 af 11. maj 1966, hvorefter forslag til revision af bestemmelserne i fornævnte lov nr. 88 af 29. marts 1957 skal forelægges folketinget i indeværende folketingsår.

Bestemmelsen i § 36 blev indføjet i loven for at tilvejebringe bedre mulighed for bestemte grupper af præster m. fl. for at opnå præsteembede eller forflyttelse i folkekirken, idet disse grupper skønnedes at have ringere muligheder som ansøgere end andre ansøgere. Foruden at varetage et rimeligt hensyn til de pågældende ansøgergrupper tilsigtede bestemmelsen tillige at forbedre tilgangen til de i § 36, stk. 1, nr. 3, 4, 5 og 6 omhandlede stillingsgrupper ved at lette mulighederne for senere overgang til almindeligt præsteembede i folkekirken.

I de efter lovens ikrafttræden den 1. juli 1957 nærmest følgende år virkede lovens bestemmelser efter hensigten. I de senere år har et føleligt fald i antallet af ansøgere til ledige præsteembeder bevirket et tilsvarende aftagende behov for disse særbestemmelser, og et stigende antal af de embeder, der opslås efter § 36, har måttet genopslås efter menighedsrådets anmodning uden ansøgerbegrænsning som følge af, at det i § 36, stk. 3, nævnte ansøgerantal på 6 ikke er opnået, eller der slet ingen ansøgninger har foreligget.

Til illustration af udviklingen skal nævnes, at der i årene 1966, 1967 og 1968 foretoges opslag af i alt 52 embeder i henhold til § 36, stk. 1. Kun 16 af disse embeder blev besat med ansøgere fra de i bestemmelsen omhandlede grupper, nemlig 14 henhørende til gruppe nr. 1, 1 henhørende til gruppe nr. 2 og 1 henhørende til gruppe nr. 5. De pågældende ansøgere ville formentlig have opnået forflyttelse (ansættelse), selv om opslag af embederne var sket efter almindelige regler.

Da bestemmelsen således har mistet sin betydning og i en overskuelig fremtid ej heller kan for-

ventes at få nogen betydning, foreslås den ophævet.

I § 43, stk. 2, i lov nr. 291 af 18. juni 1969 om tjenestemænd i staten, folkeskolen og folkekirken findes en til § 14, stk. 2, i den tidligere præstelønningenslov omtrentlig svarende bestemmelse, hvorefter præster, som afskediges efter stk. 1, uden ansøgning skal kunne beskikkes til et embede, som besættes efter menighedsrådslovens § 36.

Endvidere er det i tjenestemandenslovens § 42, stk. 2, fastsat, at kirkeministeren kan bestemme, at en præst, hvis stilling berøres af en planlagt ændring af den kirkelige forvaltningsorganisation og arbejdsform, skal kunne tages i betragtning ved besættelse af stillinger efter menighedsrådslovens § 36, uanset om han opfylder de i denne bestemmelse fastsatte betingelser.

Det skønnes dog ikke rimeligt at opretholde bestemmelsen i menighedsrådslovens § 36 alene af hensyn til bestemmelserne i § 42, stk. 2, og § 43, stk. 2, i tjenestemandensloven. Bestemmelsen i § 43, stk. 2, har hidtil ikke haft nogen praktisk betydning, og det er i øjeblikket ganske uvist, om bestemmelsen i § 42, stk. 2, vil få nogen betydning.

Ophævelse af bestemmelsen i § 36 overflødiggør bestemmelserne i § 37 og § 38.

I forbindelse med overvejelserne vedrørende § 36 har man overvejet, om bestemmelsen i § 35 angående besættelse af embeder om residerende kapellan ved kirker, hvortil der er knyttet mere end to faste præsteembeder, bør opretholdes.

Da bestemmelsen i de senere år har været helt uden praktisk betydning, og da den ikke i en overskuelig tid skønnes at ville få betydning, foreslås den ligeledes ophævet.